

KARELIA AMMATTIKORKEAKOULU
Metsätalouden koulutusohjelma

Jari Kinnunen

VALAMON JA LINTULAN LUOSTARIVAELLUSREITIN KUNNOS-
TUS

Opinnäytetyö
Helmikuu 2013

OPINNÄYTETYÖ
Helmikuu 2013
Metsätalouden koulutusohjelma

Sirkkalantie 12 A
80100 JOENSUU
p. (013) 260 6900 p. (013) 260 6906

Tekijä(t)
Jari Kinnunen

Nimeke
Valamon ja Lintulan Luostarivaellusreitien kunnostus

Toimeksiantaja
Etelä-Savon ELY-keskus

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoitus oli Heinäveden kunnan alueella sijaitsevalle Valamon ja Lintulan Luostarivaellusreitille tehdyn kunnostussuunnitelman toteutus. Suunnitelman teki Etelä-Savon ELY-keskus syksyllä 2010. Tarkoituksena oli uusien opaskylttien ja pitkospuiden suunnittelu sekä korjausmenetelmien kehittäminen ja toteutus yhdessä Etelä-Savon ELY-keskuksen ja Heinäveden kunnan kanssa. Tavoitteena oli, että reitistä saataisiin turvallinen sekä houkutteleva ja että reitin käyttäjien määrä kasvaisi, kun sitä voitiin markkinoida kunnostuksen jälkeen tehokkaammin.

Työ aloitettiin kulkemalla reitti läpi ja valokuvaamalla kaikki opaskyltit, pitkospuut ja muut ongelmalliset kohdat reitin varrelta. Näiden tarkennettujen tietojen pohjalta saatiin tarkempi suunnitelma uusittaviin ja korjattaviin kohteisiin. Korjaustyöt maastossa tehtiin Heinäveden kunnan metsäosaston työntekijöiden voimin työllistämishankkeena. Hankkeen kustannukset jakaantuivat puoliksi Etelä-Savon ELY-keskuksen ja Heinäveden kunnan välillä.

Työn tuloksena saatiin Luostarivaellusreitistä turvallinen ja markkinoitava reitti luostareiden ja Heinäveden matkailun käyttöön. Tämän opinnäytetyön muodossa Etelä-Savon ELY-keskus sai dokumentoitua tämän hankkeen kirjoitettuna ja valokuvien kuvitettuna mahdollisten seuraavien samantapaisten hankkeiden tueksi.

Kieli	Sivuja	53
suomi	Liitteet	2
	Liitesivumäärä	3

Asiasanat
retkeilyreitti, kunnostus, Luostarivaellus

THESIS
Februari 2013
Degree Programme in Forestry
Sirkkalantie 12A
FIN 80100 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-13-260 6900

Author(s)
Jari Kinnunen

Title
Valamo Monastery and Lintula Holy Trinity Convent Monastery Walk Route Restoration

Commissioned by
The Centres for Economic Development, Transport and the Environment South Savo

Abstract

This thesis documents the implementation of the Valamo Monastery and the Lintula Holy Trinity Convent Monastery walk route restoration plan. The restoration plan was made by the Centre for Economic Development, Transport and the Environment South Savo in the fall of 2010. The purpose of this thesis was to develop methods for maintenance as well as planning boardwalks and signposts for the trail. Restoration work was done together with the Centre for Economic Development, Transport and the Environment South Savo, and Heinävesi municipality. The goal was to get more users on the walk route by making it attractive, safe and easy to use.

Groundwork was done by walking through the walk route and photographing all signposts, boardwalks and other needed issues along the route. A Detailed plan for actions was made on the basis of this information.

Boardwalk repairs were carried out as employment projects for employees of Heinävesi municipality. Expenses were divided between the Center for Economic Decelopment, Transport and the Enviroment South Savo and Heinävesi municipality.

The outcome of this thesis was safe and easily marketable walk route for the use of Valamo and Lintula Monestaries and Heinävesi municipality. The Centre for Economic Development, Transport and the Environment South Savo also got documented material of this project as a basis for future projects.

Language	Pages	53
Finnish	Appendices	2
	Pages of Appendices	3

Keywords

walk route, restoration, monastery walk

SISÄLTÖ

Tiivistelmä

Abstract

1 Johdanto	5
2 Yleistä	6
2.1 Ulkoilureittien merkitys	7
2.2 Ulkoilureittien luokittelu	8
2.3 Retkeilyreittien ominaisuudet	9
2.4 Ulkoilureitit ja kaavoitus	12
2.4.1 Ulkoilulaki	12
2.4.2 Ulkoilureittitoimitus	13
2.5 Jokamiehen oikeus	15
3 Luostarivaellus	17
3.1 Luostarivaellusreitin historia	20
3.2 Luostarivaellusreitin kunnostustarve	20
4 Tavoitteet	23
5 Kunnostus	25
5.1 Luontorakentaminen	25
5.2 Luonnonmukaiset työmenetelmät Luostarivaelluksella	26
5.2.1 Lahonsuojaus	26
5.2.2 Reittimerkintätolpat	27
5.2.3 Opaskyltit	31
5.2.4 Pitkospuut	34
6 Kustannukset	42
7 Jatkoimenpiteet	44
8 Tulokset	46
9 Pohdinta	47
Lähteet	49

Liitteet

Liite 1 Luostarivaellusreitin kunnostuskartta

Liite 2 Heinäveden latu- ja retkeilykartat

1 Johdanto

Retkeily ja vaeltaminen ovat nykyisin suosittuja ulkoilumuotoja, ja retkeilyn suosio onkin harrastuksena kasvussa meillä Suomessa. Nykyään joka neljäs suomalainen harrastaa vähintään 10 kilometrin retkiä ja joka kymmenes käy yön yli kestäville vaelluksilla. (Metsähallitus 2012.) Retkeilyä on Suomessa harrastettu jo vuosisatoja, mutta nykyään siitä on tullut ihmisille yhä tärkeämpää henkisen hyvinvointinsa vuoksi. Ulkona liikkuminen voi olla esim. vastapainoa nykyisin yleiselle sisätyölle. Harrastamalla luonnossa liikkumista voidaan pitää myös kuntoa yllä ja käydä tekemässä luontohavaintoja sekä nauttia luonnosta. Lyhytkin retki luontoon on rentouttava ja täynnä nähtävää ja elämyksiä, kun vain lähtee avoimin mielin liikkeelle. Retkeilemään ei välttämättä tarvitse lähteä kauas, koska monesti myös kodin lähimaastossa esim. kaupungissa sijaitsevissa puistometsissä voi käydä vaikkapa eväsretkellä lasten kanssa.

Tämän opinnäytetyön kohteena oli Heinäveden kunnan alueella olevan Luostarivaellusreitille tehdyn kunnostussuunnitelman toteutus. Kunnostussuunnitelman teki Etelä-Savon ELY-keskus syksyllä 2010. Opinnäytetyön tavoitteena oli uusien opaskylttien ja pitkospuiden suunnittelu sekä korjausmenetelmien kehittäminen ja toteutus yhdessä Etelä-Savon ELY-keskuksen ja Heinäveden kunnan kanssa. Valamon vaellusreitien kunnostaminen on haasteellista, koska reitti on käytössä monelta kohtaa ympäri vuoden ja käyttäjät koostuvat monesta eri käyttäjäryhmästä. Kesäisin reittiä käyttävät luostarien väliä kulkevat retkeilijät, syksyllä reittiä käyttävät myös marjastajat ja sienestäjät. Talvisin osalla matkaa reittiä kulkee myös moottorikelkat sekä hiihtäjät.

Heinäveden kunnan toivomuksesta reitin kunnostussuunnitelmaa ja kunnostusta tehtäessä pyrittiin ottamaan huomioon luontoarvot ja käyttämään luonnonomukaisia menetelmiä eri vaellusreitien rakenteissa. Lisäksi luostarien tarpeet otetaan huomioon luostarien läheisyydessä. Kunnostamalla reitti ja markkinoimalla sitä tehokkaammin Heinäveden kunta ja luostarit saavat lisää matkailijoita ja sitä kautta myös tuloja luontomatkailun parista.

2 Yleistä

Retkeilyä on Suomessa harrastettu jo vuosisatoja, mutta nykyisessä kiireisessä yhteiskunnassa sen merkitys kasvaa kasvamistaan. Retkeilystä on tullut ihmisille entistä tärkeämpi henkisen hyvinvoinnin ja terveysliikunnan lähde.

Retkeilyharrastukseen ei tarvitse käyttää suuria pääomia, mutta toki haluttaessa hyviä varusteitakin löytyy. Sen voi aloittaa melkein nollasta, koska kunto ja kokemus karttuvat sitä mukaa, mitä enemmän luonnossa liikkumista harrastaa. Lyhytkin retki luontoon on virkistävä täynnä nähtävää ja koettavaa, kun vain lähtee oikealla asenteella ja avoimin mielin liikkumaan, vaikkapa asuinpaikan lähimaastoon. Ulkoilun ja retkeilyn vaikutusta ihmisten hyvinvointiin euroina onkin hyvin vaikea määritellä.

Retkeilijöille on Suomessa monenlaisia virkistysalueita, joilla ulkoilun ja retkeilyn tarpeet on otettu erityisesti huomioon. Vaativimmille retkeilijöille ovat laajat erämaa-alueet, jotka sijaitsevat pääasiassa pohjoisimmassa Lapissa. Myös luonnonsuojelualueilla ja etenkin kansallispuistoissa voi ulkoilla, vaikkakin tärkein tehtävä niille alueille on säilyttää luonnon erityispiirteitä ja monimuotoisuutta. Nykyään on myös rakennettu paljon retkeilyä helpottavia reittejä ja taukopaikkoja ja osaan niistä pääsee myös pyörätuolilla ja lastenrattailla. (www.luonnossa.net 2012.)

Jokaisella retkeilyharrastusta haluavalla on lähiympäristössä metsää, jossa voi ulkoilla jokamiehen oikeuden tuomalla oikeudella. Vaikka näissä metsissä kasvatetaan ja korjataan puuta, voi siellä silti ulkoilla, marjastaa ja sienestää. Näissä metsissä ei yleensä ole kulkemista helpottavia rakenteita, vaikka niissä voi olla seudullisia reittejä ja nuotiopaikkoja. (Metsähallitus 2012.)

Valtion retkeilyalueita on tällä hetkellä seitsemän ja ne ovat Metsähallituksen hoidossa. Retkeilyalueille on rakennettu monipuolista palveluvarustusta: merkittävät reittejä, telttailualueita, laavuja, luontopolkuja ja usein luontokeskuskin. Li-

kuntaesteisten tarpeet on otettu huomioon retkeilyalueiden suunnittelussa ja rakentamisessa. (Metsähallitus 2012.)

2.1 Ulkoilureittien merkitys

Ulkoilureitillä tarkoitetaan ulkoilukäyttöön varattua väylää maastossa. Reittien avulla voidaan ohjata ja helpottaa ulkoilijoiden liikkumista, sekä lisätä ulkoilijan turvallisuutta. Hyvin sijoitetut reitit ehkäisevät luonnon kulumista, viljelysten ja istutusten vaurioitumista, sekä ympäristön roskaantumista. (Sisäasiainministeriö 1981,7.)

Reittien avulla sovitaan yhteen ihmisten tarpeita ja luonnon tarjoamia edellytyksiä. Vetovoimaiset reitit houkuttelevat ihmisiä luontoon, ja ne voivat syventää ihmisen luontosuhdetta. Ulkoilureitit edistävät metsien ja luonnon monikäyttöä. Lisäksi ne saattavat tuottaa taloudellista hyötyä sijaintialueelleen. Monilla alueilla luonto ja ulkoilu ovat matkailun vetovoimatekijöitä. Luontomatkailu edellyttää tasokkaita ulkoilupalveluita, ja ulkoilureitit ovat tärkeä osa näitä palveluja. (Karjalainen & Verhe 1995, 21,23.)

Ulkoilureitit tarjoavat mahdollisuuden edistää ympäristökasvatusta ja luonnon-suojelua. Parhaassa tapauksessa reitit syventävät luonnontuntemusta sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta. Reittien avulla on mahdollista laajentaa ja muuttaa ihmisten näkökulmaa luontoon. (Karjalainen & Verhe 1995, 21.)

Erityyppisillä reiteillä on keskeinen merkitys parannettaessa kunnallisen ulkoilutoiminnan edellytyksiä. Virkistysalueen saaminen tehokkaaseen käyttöön edellyttää alueen sisäisen reittiverkoston kehittämistä. Reittien avulla on mahdollista liittää eri alueita ja ulkoilukohteita toisiinsa laajemmiksi kokonaisuuksiksi, sekä parantaa virkistysalueiden saavutettavuutta. (Sisäasiainministeriö 1981,7.)

Reittien merkitystä korostavat yhteiskunnan muutokset: ulkoilunohjauksen, merkittyjen reittien, opastuksen ja luontomatkailupalveluiden tarve tulee kasvamaan kaupungistuvassa Suomessa. Noin 8 % suomalaisista harrastaa erävaellusta, mutta esim. yhden päivän aikana tapahtuvaa patikointia harrastaa jo sel-

västi suurempi joukko (23 %). Päivärepun kanssa kulkevat patikoijat käyttävät huomattavasti erävaeltajia enemmän reittejä ja luontomatkailupalveluja. (Suomen latu 2008.)

2.2 Ulkoilureittien luokittelu

Ulkoilureitin perustyyppinä pidetään merkittyä kulku-uraa, joka voi olla esim. luonnontilainen polku, kokonaan tai osittain rakennettu ulkoilutie sekä talvella latu. Ulkoilureitti on yleisnimike erityyppisille ulkoilureiteille. Ulkoilureitit voivat palvella hyvin erilaisia liikuntamuotoja, kuten kävelyä, samoilua ja tehokasta kuntoliikuntaa esim. juoksua, pyöräilyä, ratsastusta, hiihtoa jne. (Sisäasiainministeriö 1981,7.)

Ulkoilureittejä voidaan jaotella usealla eri tavalla, esimerkiksi kulkutavan, alueellisen merkittävyyden, käyttötarkoituksen, käytön määrän tai reitin teeman mukaan (Karjalainen & Verhe 1995, 26; Kinnunen & Riekkinen 1985, 86.)

Kulkutavan mukaan ulkoilureitit jaetaan patikointi-, juoksu-, hiihto-, pyöräily-, maastopyöräily-, ratsastus-, moottorikelkkailu- sekä vesiretkeilyreitteihin. Ne voidaan jakaa myös alueellisen merkittävyyden mukaan paikallisiin, seudullisiin ja valtakunnallisiin reitteihin. Paikallinen reitti palvelee yhden kunnan ulkoilutoimintaa. Seudullinen reitti on yleensä ylikunnallinen reitti, joka palvelee useamman kunnan ulkoilun tarpeita. Valtakunnallinen reitti on valtakunnallisesti merkittävä reitti, joka koostuu seudullisista ja paikallisista reittiyhteyksistä. (Karjalainen & Verhe 1995, 26; Kinnunen & Riekkinen 1985, 86; Sisäasiainministeriö 1981, 8.)

Käyttötarkoituksen mukaan reitit jaetaan retkeily-, erä- ja ulkoilureiteiksi sekä luonto- ja kuntopoluiksi. Retkeilyreiteillä tarkoitetaan yleensä viikonloppu- ja lomavapaata palvelevaa, viitoitettua sekä usein ympärivuotista reittiä, joka taajamien lähiosiltaan palvelee myös paikallista liikuntaa ja ulkoilua. Retkeilyreitit sijaitsevat talousmetsissä, luonnonsuojelualueilla tai virkistys- ja retkeilyalueilla. Ne on useimmiten tarkoitettu patikointiin ja hiihtoon sekä toisinaan myös pyöräi-

lyyn. Eräreitti on vaativaan retkeilyyn tarkoitettu pitkä viitoitettu tai viitoittamaton viikonloppu- ja lomavapaata palveleva reitti. Eräreitit sijaitsevat erämaissa, koskemattoman tuntuisessa tai harvaan asutussa maastossa. Ulkoilureitti on viitoitettu, taajamissa ja niiden ympäristössä sijaitseva päivittäistä ulkoilua ja myös viikonloppuvapaata ja asiointiliikennettä palveleva reitti. Muodoltaan ne ovat renkaita ja verkostoja. Ulkoilureiteillä voidaan kävellä, hölkätä, pyöräillä ja hiihtää. (Kinnunen & Riekkinen 1985, 86; Sisäasiainministeriö 1981, 8; Karjalainen & Verhe 1995, 26–29.)

Luontopolku on erityisesti luonnonharrastusta varten tarkoitettu reitti. Se sijaitsee luonnonsuojelualueella tai muuten kiinnostavan luontokohteen ympäristössä. Luontopolun varrella on luonnosta kertovia opasteita ja reiteistä on usein laadittu opasvihkosia. Yleensä luontopolut on tarkoitettu jalkaisin kuljettaviksi. Kuntopolku on tehokkaaseen kuntoliikuntaan tarkoitettu reitti. (Kinnunen & Riekkinen 1985, 86; Sisäasiainministeriö 1981, 8; Karjalainen & Verhe 1995, 26–29.)

Ulkoilureittien ryhmittelyperusteena voi olla myös käytön määrä, eli kuinka usein ja kuinka pitkiä aikoja reiteillä liikutaan. Reittejä käytetään joko päivittäin tai viikonlopun tai pidemmän loman aikana. Taajamien lähireiteillä liikutaan päivittäin. Kauempana asutuskeskuksista sijaitsevia reittejä käytetään pääasiassa viikonloppuisin tai loma-aikoina. (Karjalainen & Verhe 1995, 26.)

Ulkoilureittejä jaotellaan myös niiden teeman mukaan. Erilaisia reittityyppejä ovat esim. erä-, kulttuuri- ja historialliset reitit, luontopolut, tunturireitit, jokireitit ja saaristoreitit. (Karjalainen & Verhe 1995,26.)

2.3 Retkeilyreittien ominaisuudet

Reitin tulee olla maisemallisesti miellyttävä ja kiinnostava. Ohjaamalla erityyppisten maisemakokonaisuuksien sekä luonto- ja kulttuurikohteiden kautta saadaan reitistä vaihteleva ja moni-ilmeinen. Lakialueet, harjut, suot, aarnialueet, ranta- ja viljelysalueet sekä metsätyyppien vuorottelu tuovat vaihtelua maise-

makuvaan. Toivottavaa olisi luonnollisesti reitin sijoittaminen etäälle meluhai-toista.

(Kinnunen & Riekkinen 1985, 92; Sisäasiainministeriö 1981, 22; Karjalainen & Verhe 1995,45.)

Maisemakokemuksen kannalta on tärkeää, että reittiura ei ole liian leveä. Kape-alla metsäpolulla, jossa puut kaartuvat pään yli, kulkija saa kokemuksen luon-non keskellä, metsän sylissä olemisesta. Metsäautotiet reittipohjina eivät ole suositeltavia, sillä ne ovat usein viivasuoria, leveitä, leveäojaisia ja siten mai-semallisesti yksitoikkoisia ja häiritseviä. (Karjalainen & Verhe 1995, 61.)

Reittipohja tulisi säilyttää mahdollisimman luonnonmukaisena. Reittipohjalla ei saa olla kulkua olennaisesti haittaavia esteitä, kuten kaatuneita puita ja ylitettä-viä aitoja. Reittipohjan tulisi olla kantava ja kulutusta kestävä. (Sisäasiainminis-teriö 1981, 36.)

Kävely ja hiihtoreitin kulkutilan leveys on 1,5–3,5 metriä, rinnankuljettavuus li-sää kulkutilan tarpeen 2–3,5 metriin. Korkeutta on oltava vähintään 3 metriä niin, että tilaa jää lumipeitteenkin aikana. (Kinnunen & Riekkinen 1985,86.)

Viitoituksessa tulisi pyrkiä selkeyteen ja yhdenmukaisuuteen, siten että, reitti merkitään samalla tavoin koko pituudelta. Soveltuvien osien tulisi noudattaa ulkoi-lureittien viitoitusta koskevaa standardia SFS 4424. Standardin mukaisesti reit-tien viitoitukseen kuuluvat reittimerkit, opasmerkit, opastaulut sekä kielto-, varoi-tus- ja määräysmerkit. Informaatiotaulut varustetaan koko reittiä esittelevin yleiskartoin ja yleistekstein, yksityiskohtaisemmalla lähialuekartalla ja lähialue-tiedoilla, jokamiesoikeuksien ja – velvollisuuksien sekä asiaankuuluvien määrä-yksien esittelyllä. (Sisäasiainministeriö 1981, 37; Kinnunen & Riekkinen 1985, 87–88, 99; Karjalainen & Verhe 1995,105.)

Reittimerkit maalataan puihin siististi tasatulle alustalle n. 1,8 metrin korkeuteen. Merkkien ohjeellisena etäisyytenä retkeilyreitillä voidaan pitää 40 metriä. Epä-selvät maastonkohdat ja viitoittamattomat risteysalueet tulee merkitä tiheämmin. Opasviitoja tarvitaan reittien alkupisteisiin, taajamareiteiltä erkaannuttaessa se-

kä yleensä latujen ja reittien risteyskohtiin. Avomaastossa tarvitaan reittilinjan merkintää pylväisiin ristiin asennettuja avomaaston merkkejä. Näillä osoitetaan kesällä poluton kulkulinja. Hakkuiden jälkeen tarvitaan reitin raivausta ja kulkulinjan merkitsemistä maalimerkein varustetuin tolpin. (Sisäasiainministeriö 1981, 37; Kinnunen & Riekkinen 1985, 87–88, 99; Karjalainen & Verhe 1995,105.)

Rakenteiden tulee olla mahdollisimman yksinkertaisia. Ratkaisussa tulee pyrkiä lujuteen, säänkestävyyteen ja luonnonmukaisuuteen. Lehtikuusenlankun ja painekyllästetyn puun käyttö on suositeltavaa. (Karjalainen & Verhe 1995, 105.)

Vaellusreiteillä tulisi olla yhteys yleiseen tiehen ainakin 20–25 km:n välein. Tämä parantaa reitin saavutettavuutta ja on tärkeä myös käyttäjien turvallisuuden kannalta. Reitillä olisi oltava sopivin välein sijoitettuja levähdyspaikkoja. Taukopaikat tulee sijoittaa noin tunnin matkan välein eli n. 4–5 km:n etäisyydelle toisistaan. Vain talvikäytössä olevien reittien taukopaikkojen välit voivat olla pidempiä eli noin 6–10 km. Yöpymispaikka sijoitetaan noin yhden päivän matkan eli 13–20 km:n välein. (Sisäasiainministeriö 1981, 21, 40.)

Levähdyspaikkojen perusvarustuksen muodostavat pöytä-penkkiyhdistelmä ja jätejärjestelyt. Pöytä-penkkiyhdistelmän tulisi olla mielellään katettu ja tuulelta suojattu. Keittopaikoilla on lisäksi oltava tulisija. Tulentekoon varatut paikat varustetaan sammutusvedellä ja -välineillä. Polttopuun riittävydestä ja säilytyksestä on myös huolehdittava. Yöpymispaikalla tulee olla telttapaikkoja, laavu tai kota, tulisija tai nuotiopaikka, penkki-pöytäyhdistelmä, vedensaantimahdollisuus, käymälä ja järjestetty jätehuolto. Yöpymispaikat on hyvä sijoittaa vesistöjen läheisyyteen, jolloin uiminen ja peseytyminen ovat mahdollista. Retkeilyreiteillä vedenottoaikoiksi soveltuvat puhtasvetiset lähteet. Tauko- ja yöpymispaikoilla tulisi olla kaivo juomaveden saantia varten. (Kinnunen & Riekkinen 1985, 89–90; Karjalainen & Verhe 1995, 137, 143, 149.)

2.4 Ulkoilureitit ja kaavoitus

Ulkoilureittejä ei yleensä ole huomioitu maankäytön suunnittelussa eli kaavoituksessa tarpeeksi suurella painoarvolla. Kaavamerkinnällä reitin alue on varattu kyseiseen käyttötarkoitukseen ja se voidaan ottaa huomioon alueen muussa maankäytön suunnittelussa. Reittien suunnittelun ottaminen täysipainoisesti osaksi kaavaprosesseja antaa hyvät mahdollisuudet kuntalaisia ja matkailua palvelevien vetovoimaisten ja pysyvien reittien perustamiseen. Kaavoituksella voidaan mm. varmistaa reittikokonaisuuksien toteuttamisedellytykset, sijoittaa reitit tarkoituksenmukaisimmille alueille ja ehkäistä ristiriitoja muiden maankäyttömuotojen kanssa. Kaavaprosessi antaa myös hyvät mahdollisuudet huomioida reitteihin liittyvät palvelut ja toiminnot (kuten matkailupalveluiden aluevaraukset), sekä edistää reittien saavutettavuutta. (Tenno 2009 Suomen latu.)

Maakuntakaavoituksessa reittien suunnittelussa on kyse paljolti reittien yhteystarpeista ja reittejä koskevien kehittämishankkeiden kohdentamisesta. Maakuntatasolla erityisen oleellista on viikonloppu- ja loma-aikoja palvelevan virkistysinfrastruktuurin kehittäminen, mikä tarkoittaa mm. ylikunnallisia reittejä ja kunnallisten reittien linkittymistä toisiinsa. Kuntakaavoituksessa reittien osalta painottuvat enemmän lähiliikunnan tarpeet. Tosin myös kuntatasolla matkailun kehittäminen ja palvelut on syytä huomioida, sillä samat reitit voivat hyvin palvella sekä matkailijoita, että paikallisia ihmisiä. Kaavaprosessin lisäksi tarvitaan aina tarkempaa toteutusta ja suoraa palvelevaa suunnittelua. Se, että reittiä ei ole merkitty kaavaan, ei sulje pois reitin perustamista. (Tenno 2009 Suomen latu.)

2.4.1 Ulkoilulaki

Ulkoilureittejä koskeva lainsäädäntö on ulkoilulaissa, jonka kahden ensimmäisen pykälän keskeinen sisältö on seuraava: ” Jos yleisen ulkoilutoiminnan kannalta on tärkeitä saada johdetuksi ulkoilijain kulkeminen kiinteistön kautta eikä siitä aiheudu huomattavaa haittaa kiinteistölle, on tästä luovutettava alue ulkoilureittinä käytettäväksi”. ”Ulkoilureitin pitäminen, johon kuuluu reitin tekeminen ja kunnossapito, on kunnan asiana. Kunta voi uskoa tehtävän sopivaksi katsotulle yhteisölle”. (Ulkoilulaki 606/1973)

”Valtion maalle, jolla ulkoilun kannalta on yleinen merkitys, voidaan perustaa ulkoilureitti. Tällaisen ulkoilureitin pitäminen on valtion asiana, jollei valtion suostumuksella ole ulkoilureittitoimituksessa toisin määrätty”. (Ulkoilulaki 606/1973)

2.4.2 Ulkoilureittitoimitus

Yleistä ulkoilukäyttöä varten tarkoitettu ulkoilureitti voidaan toteuttaa ulkoilureittitoimituksella tai tekemällä maanomistajien kanssa yksityisoikeudelliset sopimukset käyttöoikeudesta. Ulkoilureittitoimituksen tekee maanmittauslaitos, tätä toteuttamiskeinoa on käytetty vähän. Ulkoilureitit on tähän mennessä lähes aina toteutettu tekemällä maanomistajien kanssa erilaisia suullisia tai kirjallisia sopimuksia. (Tenno 2009 Suomen latu.)

Reitin pitäjä eli reitistä vastaava taho on Ulkoilulain mukaisesti perustetuilla reiteillä kunta, ellei vastuuta ole siirretty muulle yhteisölle. Käyttöoikeussopimuksella perustetuilla reiteillä reitin pitäjä on määritelty käyttöoikeussopimuksessa. Reitin pitäjä vastaa myös reitin kunnossa pidosta, ellei muuta ole sovittu. (Tenno 2009 Suomen latu.)

Ulkoilureittitoimitusta haetaan kunnan tekemän ja alueellisen ympäristökeskuksen hyväksymän ulkoilureittisuunnitelman perusteella. Toimituksessa maanmittaustoimisto määrittelee puolueettomana asiantuntijana käyttöoikeuden korvaukset ja kiinteistörekisteriin merkitään kiinteistöjen kohdalle tieto ulkoilureitistä. Ulkoilureittitoimitus voidaan tehdä myös suoraan (ilman ympäristökeskuksen päätöstä), jos reitti on merkitty kaavaan tai maanomistajien kanssa on tehty sopimukset alueen luovuttamisesta ulkoilureittiä varten. (Tenno 2009 Suomen latu.)

Ulkoilureittitoimitus on usein suhteellisen raskas ja hidas menettely. Yhtenä merkittävänä hidastavana tekijänä on alueellisen ympäristökeskuksen hyväk-

symispäätös. Se voidaan kuitenkin välttää, jos reitti on merkitty kaavaan. Tätä keinoa kannattaakin käyttää, vaikka reitistä tehtäisiinkin erillinen ulkoilureittisuunnitelma. Ulkoilureittisuunnitelma voi olla joka tapauksessa tarpeen esim. jos reittiasiaa ei ole käsitelty kaavan yhteydessä perusteellisesti tai reitti on kaavassa merkitty ohjeluontoisesti. (Tenno 2009 Suomen latu.)

Ulkoilureittisuunnitelmaan ja –toimitukseen kohdistuvat valitukset voivat myös hidastaa reitin toteuttamista. Tämä ongelma voidaan osittain välttää tekemällä ulkoilureittisuunnitelma päätöksessä, jolloin kiistattomat osat voidaan toteuttaa nopeammin. Reitien päätöksessä on kuitenkin huomioitava, että reitit suunnitellaan joka tapauksessa oman kunnan ja laajemmankin alueen reittikokonaisuus huomioiden. (Tenno 2009 Suomen latu.)

Ulkoilureittitoimitus voi olla suhteellisen kevyt menettely jos toimitusta haetaan kaikkien maanomistajien kanssa tehtyjen sopimusten perusteella. Silloin kun toimitus tehdään sopimusten perusteella, se voi parhaassa tapauksessa olla vain rekisteröimistoimituksen kaltainen, jolloin varmistetaan reitin pysyvyys ja luodaan epävirallista reittiä selkeämmät säännöt käytöstä ja ylläpidosta. Tällöin toimituksella ei myöskään ole pakonomaista luonnetta ja toimituskustannuksetkin voivat olla vähäisiä. Jos maanomistajien kanssa tehdyissä sopimuksissa on sovittu myös korvauksista, toimituksessa vain tarkistetaan korvausten kohtuullisuus. (Tenno 2009 Suomen latu.)

Ulkoilureittitoimituksen kustannukset voivat olla suuret, vaikkakin ne ovat yleensä vähäiset verrattuna reitin rakenteiden investointikustannuksiin. Kaikissa tapauksissa on syytä ajoissa olla yhteydessä alueelliseen maanmittaustoimistoon ja keskustella menettelyistä, joilla päällekkäistä työtä (esim. karttojen osalta) voidaan välttää ja siten säästää toimituskustannuksista. Ulkoilulakiin haetaan muutosta ulkoilureittitoimituksen keventämiseksi. (Tenno 2009 Suomen latu.)

2.5 Jokamiehenoikeus

Suomessa ovat voimassa jokamiehenoikeudet, jotka antavat erinomaiset mahdollisuudet luonnossa liikkumiseen ja virkistytymiseen. Jokamiehenoikeudet perustuvat yleisesti hyväksytyyn ns. maan tapaan, eikä niistä ole sellaisenaan säädetty laissa. Nykymuotoiset jokamiehenoikeudet ovat kehittyneet pitkän ajan kuluessa kansan keskuudessa vallinneiden tottumusten ja käyttäytymistapojen sekä muutamien lainsäännösten perusteella. Jokamiehenoikeudet ovat ainutlaatuiset koko maailmassa. Samanlaiset laajat oikeudet ovat voimassa vain Ruotsissa ja Norjassa. Jokamiehenoikeudet tarkoittavat jokaisen kansalaisen oikeutta käyttää luontoa riippumatta siitä, kuka on alueen omistaja tai haltija. Jokamiehenoikeudet antavat vapauksia, mutta niihin liittyy myös vastuuta. Tärkeimpiä velvollisuuksia ovat maanomistajan oikeuksien ja muiden luonnossa liikkujien tarpeiden huomioon ottaminen. Luonnon käyttämiseen jokamiehenoikeuksien rajoissa ei tarvita maanomistajan lupaa, eikä jokamiehenoikeuksien käyttämisestä tarvitse maksaa. (Vuorjoki, K. & Virtamo, P. Pohjois-Karjalan vaellusreittiopas 2004, 42, 43.)

Jokamiehenoikeudet lyhyesti

sallittua on

- liikkua jalkaisin, hiihtäen tai pyöräillen luonnontilaisilla tai siihen verrattavilla alueilla, jos siitä ei aiheudu vahinkoa
- oleskella tilapäisesti siellä, missä liikkuminenkin on sallittua (Esim. telttailla lyhytaikaisesti riittävän etäällä asumuksesta - useamman päivän leirytykseen pitää olla maan omistajan lupa)
- poimia luonnonmarjoja, sieniä ja rauhoittamattomia kasveja sieltä missä liikkuminen on sallittua
- onkia ja pilkkiä
- kulkea, uida ja peseytyä vesistöissä, käyttää vesialuetta tilapäisenä ankkuroitumispaikkana sekä nousta toisen omistamalle rannalle

- ottaa talouskäyttöön vettä tai jäätä järvestä, joesta ja lähteestä, joka ei ole maanomistajan vakituksessa käytössä
- käyttää retkikeitintä tai muuta vastaavaa maapohjasta eristettyä laitetta
- kulkea tilapäisesti yksityisteillä ratsain, jalkaisin tai polkupyörällä.

kiellettyä on

- aiheuttaa haittaa tai häiriötä toisille
- liikkua pihamaalla ja sellaisilla pelloilla, niityillä, istutuksilla ja taimikoissa, jotka voivat vahingoittua kulkemisesta (esim. kesällä pellot on ylitettävä teitä tai ojan pientareita pitkin). Portit ja veräjät on suljettava perässään
- häiritä tai vahingoittaa eläimiä, lintujen pesiä ja poikasia. Lintujen pesimä- ja oleskelualueilla ei pitäisi liikkua pesimäaikaan huhtikuun alusta heinäkuun puoliväliin
- kaataa tai vahingoittaa kasvavia puita, taittaa oksia, ottaa kuivunutta tai kaatunutta puuta, käpyjä, terhoja, pähkinöitä, niintä, kuorta, tuohta, lehtiä, pihkaa ja juuria toisen maalta. Samoin on kielletty sammalten, jäkälän, turpeen, mullan, saven, hiekan, soran ja kivien ottaminen
- tehdä nuotiota tai muuta avotulta toisen maalle ilman lupaa, ellei tulente-koon ole pakottavaa tarvetta (esim. eksyminen). (Vuorjoki, K. & Virtamo, P. Pohjois-Karjalan vaellusreittiopas 2004, 43.)

3 Luostarivaellus

Luostarivaellus on Valamon munkkiluostaria ja Lintulan nunnaluostaria yhdistävä vaellusreitti Pohjois-Heinävedellä, joka jatkuu myös Tuusniemen puolelle Eräpaimenen ja Särkisen kodille saakka. Pääreitti Valamon ja Lintulan välillä on pituudeltaan 18 kilometriä, jonka kulkemiseen menee kävellen noin 7 tuntia. Lähtö reitille tapahtuu Valamon linja-autopysäkin läheisyydestä (kuva 1) ja päättyy Lintulan luostarin pihapiiriin. (www.Valamo.fi 2012.)

Kuva 1 Lähtöpaikka Luostarivaellukselle.

Luostarivaellus reittiin kuuluu myös kaksi yhdyspolkua. Ensimmäisenä Valamon suunnasta tultaessa vastaan tulee yhdysreitti Karvioon, joka on 7 kilometriä pitkä. Karvion yhdyspolku päättyy Neste-huoltamon vastapäätä olevalle kylätorille. Toinen lähempänä Lintulan luostaria oleva yhdysreitti on pituudeltaan 3,5 kilometriä ja se vie Varistaipaleeseen, jossa sijaitsee mm. Varistaipaleen kanava, joka on pudotuskorkeudeltaan Suomen suurin, ja maan ainoa nelisulkuinen kanava. Kanavan neljän sulun pudotuskorkeus on yhteensä 14,5 metriä.

Reitti muodostuu erilaisista tie- ja metsäautotie osuuksista, latu-urista, pitkospuista, metsäpoluista sekä silloista. Siihen kuuluu paljon tasaista, mutta reitillä on myös nousuja ja laskuja. Reitien varrella luonto on pääosin nuorta havumetsää ja kuivahkoa kangasta. Siltä löytyy myös vanhoja kuusikoita, kuivattuja ja osittainkuivattuja soita sekä myös perinteisiä peltomaisemia. Reitillä on Heinäveden kunnan puolella neljä nuotiopaikkaa: Monikkolahti (kuva 2), Huuhinlampi, Taivalkota (kuva 3) sekä Kämpä Riski, joka on etukäteen varattavissa oleva entisajan entisöity tukkilaiskämpä.

Kuva 2 Monikkolahden nuotiopaikka.

Kuva 3 Taivalkota.

Reitin ylläpitäjänä on Heinäveden kunta, joka vastaa sen kunnossapidosta. Reitin ylläpitäjän velvollisuus on tarkistaa sen rakenteet ja opasteet säännöllisesti ja korjata havaitut puutteet (Ulkoilureittien luokitus- ja kuvausohje). Reitti on luokiteltu keskivaikeaksi, joka tarkoittaa sitä, että reittiselostus on syytä lukea etukäteen ennen vaellukselle lähtöä. (Reitin kuvaus, Pohjois-karjalan vaellusreititopas 2004, 66.)

Reitillä on Valamon ja Lintulan (kesäisin) luostareissa majoitus- ja kahvilapalvelut sekä yhdysreittien päässä Karvion ja Varistaipaleen kylien palvelut. Reitti on peruskartalla 4221 03, 4221 05, 4221 06. Lisäksi on Heinäveden latu- ja retkeilyreitit – kartta 1:40 000. (Liite 2)

Luostarivaellusreitille ei ole tehty sivulla 13 mainittua ulkoilureittitoimitusta, vaan maanomistajien, joiden mailla reitti kulkee, on tehty kirjalliset käyttöoikeussopimukset. Sopimukset ovat voimassa toistaiseksi, ja niissä on kolmen vuoden irtisanomisoikeus puolin ja toisin. Maanomistajina ovat Valamon- ja Lintulan luostari, Metsähallitus, Tornator Oy sekä yksityisiä maanomistajia. Yhteistyö heidän kanssaan on sujunut hyvin.

Osalla Luostarivaellusreittiä kulkee rinnakkain Heinävedellä sijaitseva Kuikka Koposen Kiemurat niminen moottorikelkkareitti, jolle on tehty ulkoilureittitoimitus. Heinäveden kunnan alueella on 160 km hyvätasoista moottorikelkkareittiä, joka hoidetaan koneellisesti 15.1–15.3 välisenä aikana kerran viikossa. Koska moottorikelkkareitti on noin 5 metriä leveä, on maanomistajille maksettu maapohjasta korvaus.

3.1 Luostarivaellusreitin historia

Reitin ensimmäinen osa Karvion kylältä Valamoon valmistui 1990-luvun loppupuolella, osuudet Taivalkodalta Varistaipaleeseen ja Lintulaan rakennettiin vuonna 2002. Rakentajina toimivat tuolloin Varistaipaleen, Karvio - Lepikkomäen ja Palokin kyläyhdistys sekä Koillis-Heinäveden kylätoimikunta. Tuolloin reitille rakennettiin mm. pitkospuita Varissuolle noin 1350 metrin matkalle, ojien ja purojen ylitykseen 15 siltaa sekä kaksi nuotiopaikkaa. Nuotiopaikoista toinen rakennettiin Monikkolahteen ja toinen Huuhilammen rannalle ja kumpaankin tehtiin samalla halkovajat. Rahoitusta kodan ja nuotiopaikkojen rakentamiseen sekä viitoitukseen myönsi EU-rahoitusta maaseutuhankkeiden kehittämiseen tarjoava Piällysmies ry. Reitti raivattiin ja laitettiin sinisiksi maalatut opaspaalut koko matkalle noin 50 metrin välein. Paaluja meni noin 600 kappaletta. (Hiltunen, A. 2003; Vlasoff, L. 2009.)

3.2 Luostarivaellusreitin kunnostustarve

Luostarivaellusreitin kunto on vuosien saatossa päässyt rapistumaan. Etenkin reitin opaskyltit (kuva 4) ja pitkospuut (kuva 5) Varissuolla kaipasivat täydellistä kunnostusta. Mittavat kunnostustyöt olivatkin tarpeen, jotta reitti säilyy käyttökelpoisena ja sitä voidaan markkinoida Heinävedelle saapuville matkailijoille ja retkeilijöille. Etenkin luostareille oli tullut viestiä reittien huonosta kunnosta, eikä niitä niin ollen ole voitu markkinoida luostarien vierailijoille ja yöpyjille.

Kyläyhdistysten voimavarat eivät enää riitä näin mittavaan kunnostushankkeeseen ja niinpä Heinäveden kunta yhdessä Etelä-Savon Ely-keskuksen kanssa hoiti hankkeen. Kustannusarvio oli 55 000 €, josta Heinäveden kunnan osuus oli 55 % ja Etelä-Savon Ely-keskuksen 45 %. Heinäveden kunnan toiveena oli käyttää luontoon hyvin sopivia materiaaleja, eikä painekyllästettyä puuta käytettävä. Rakenteissa käytettävä puutavara sahataan Heinäveden kunnan omista puista. Pitkospuiden kestoikään yritetään vaikuttaa erilaisella rakennustekniikalla, kuin mitä alkuperäisissä on käytetty vuonna 2002. Oman kunnan työllisyyttä ajatellen, uudet opaskyltit teetettiin kunnan työpajassa.

Kuva 4 Kunnostustarve opaskylteissä.

Kuva 5 Pitkospuiden kunnostustarve Varissuolla.

4 Tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli Heinäveden kunnan alueella sijaitsevan Luostarivaellusreitin kehittäminen ja kunnostaminen sellaiseen kuntoon, että sitä voi markkinoida hyväkuntoisena ja turvallisena reittinä Heinäveden ja luostarien matkailijoille. Lintulan nunnaluostarissa pidetyssä aloituspalaverissa 9.6.2011 paikalla oli Etelä-Savon Ely-keskuksen Harri Kaipainen, Heinäveden matkailusihteri Leena Vlasoff, Heinäveden kunnan metsäteknikko Jyrki Tiippana, Heinäveden kunnan vapaa-aikaohjaaja Markus Lindroos, Heinäveden kunnan metsäosastolta Tuomo Suihkonen ja Seppo Kasanen, Eräpaimen Oy:n yrittäjä Auvo Hirvonen sekä opinnäytetyön tekijä Jari Kinnunen. Palaverissa käytiin läpi syksyllä 2010 tehtyä reitin kunnostussuunnitelmaa (liite 1). Palaverissa päätimme, että opinnäytetyön tarkoituksen mukaisesti, Jari Kinnunen vastaa reittirakenteiden suunnittelusta ja toteutuksesta yhteistyössä Etelä-Savon ELY-keskuksen ja Heinäveden kunnan kanssa.

Luostarivaellusreitti jatkuu Lintulan nunnaluostarista Tuusniemen puolelle, jonka kunnostuksesta vastaa Eräpaimen Oy:n yrittäjä Auvo Hirvonen. Hänen kanssaan sovimme, että Tuusniemen puolella käytetään samanlaisia opaskylttimalleja ja reitin merkkaukseta kuin Heinäveden puolella. Näin toimien saimme reiteistä yhdenmukaiset opastukseltaan, kuten sivulla 10 mainitussa SFS 4424 standardissa suositellaan.

Luostarivaellusreitin kunto oli päässyt rapistumaan huonoksi kymmenen vuoden olemassaolonsa aikana. Heinäveden kunnalle tuli palautetta reitin huonosta kunnosta varsinkin luostarien taholta. Reittiä ei voitu enää markkinoida tehokkaasti ja sen kunto huononi entisestään. Reitin rakentaneilla kyläyhdistyksillä ei ollut enää mahdollisuutta lähteä näin mittavaan ja kalliiseen kunnostushankkeeseen.

Heinäveden kunnan kumppaniksi kunnostushankkeeseen lähti mukaan Etelä-Savon Ely-keskus, vastuuhenkilönä Harri Kaipainen. Etelä-Savon ELY-keskus osallistui rahoitukseen työllistämisrahalla työllistämishankkeen kautta. Etelä-

Savon ELY-keskuksen osuus oli 45 % ja Heinäveden kunnan 55 % kustannuksista. Luostarivaellusreitin kunnostus oli tässä mittakaavassa varsin harvainen, sillä rahoituksen puuttuessa on päädytty jopa lakkauttamaan huonokuntoisia ja korjausta tarvitsevia vaellusreittejä. Tämä reitti on kuitenkin Heinäveden matkailun kannaltakin niin tärkeä, että rahoitus löytyi myös Heinäveden kunnan osalta. Opinnäytetyön muodossa saatiin myös dokumentoitua Luostarivaellusreitin kunnostustyö Etelä-Savon ELY-keskuksen käyttöön, mahdollisia tulevia vastaavia hankkeita varten.

5 Kunnostus

5.1 Luontorakentaminen

Luontorakentamisessa noudatetaan kestävän käytön periaatteita. Erityistä huomiota kiinnitetään rakentamisen tarpeellisuuteen yleensä, rakenteiden sopivuuteen ympäristöön ja niiden toimivuuteen sekä rakennusmateriaalien ympäristöystävällisyyteen ja tuotteen elinkaareen. Luontorakenteiden tavoitteena on tukea luontoelämysten saavuttamista viemättä huomiota pois itse luonnosta. Suunnittelussa ja toteutuksessa tulee kiinnittää huomiota alueen rakennusperinteeseen ja rakennetun ympäristön yleiseen ilmeeseen tavoitteena luonnon ja rakennetun ympäristön välinen harmonia. (Metsähallituksen luontorakentamisen periaatteet 2012.)

Luontorakenteilla tarkoitetaan kaikkia luonnon virkistyskäytön maastorakenteita. Näillä ohjataan ja helpotetaan luonnossa liikkumista sekä vähennetään luonnolle aiheutuvia häiriöitä ja kulumisia. Näin luonnosta kiinnostuneille tarjotaan entistä paremmat mahdollisuudet luontoelämysten kokemiseen. (Metsähallituksen luontorakentamisen periaatteet 2012.)

Rakentaminen on kestävän käytön, luonnonsuojelun ja elinkaariajattelun toteuttamista. Perusrakenteet (pitkospuut, portaat, sillat, taukopaikat jne.) tehdään ennen kohteen tai reitin käyttöönottoa ja kulumista. Rakentamistyön hyvällä suunnittelulla ja ajoituksella säästetään energiaa ja ympäristöä. Maastokuljetukset tehdään kohteeseen parhaiten soveltuvana vuodenaikana. Maastokuljetuksissa maastovauriot pyritään minimoimaan. Rakennettaessa varotaan maaston ja ympäristön vaurioitumista. (Metsähallituksen luontorakentamisen periaatteet 2012.)

5.2 Luonnonmukaiset työmenetelmät Luostarivaelluksella

5.2.1 Lahonsuojaus

Heinäveden kunnan toiveena oli, että reitille uusittavat rakenteet olisivat mahdollisimman luontoon sopivat. Paineekyllästettyä puuta ei käytetty. Lahonsuojaukseen muutamissa rakenteissa käytettiin Roslagin mahonkia, joka on perinteinen, hengittävä ja kuultava tervapuunsuoja. Sitä on käytetty jo 1700-luvulta lähtien veneiden ja rakennusten maalaukseen. Roslagin mahongilla sivelty pinta tuoksuu jonkin aikaa miellyttävästi tervalta ja aine suojaa puuta kalvoa muodostamatta. Terva ja vernissa ovat vanhoina aikoina olleet tärkeimmät puun suojaamisessa käytetyt aineet. Käyttökohteina ovat uudet ja vanhat käsittelemättömät puupinnat, sekä vanhat kalvoa muodostamattomilla puunsuoja-aineilla käsitellyt (myös vanhat painekyllästetyt) puupinnat ulkotiloissa, kuten hirsi- ja lautaseinät, terassit, puuveneet ja laiturit. (Etelä-Savon ELY-keskus 2012.)

Perinteinen resepti:

Mäntypuista hautatervaa	1/3
Pellavaöljyvernissaa	1/3
Pineenitärpättiä	1/3

Sekoitussuhteita voidaan muuttaa kuhunkin käyttökohteeseen sopiviksi. Ohenteena käytettävän tärpätin on oltava puutärpättiä, sillä mineraalitärpätti tai lakabensiini paakkuunnuttaa tervan seoksessa. (Etelä-Savon ELY-keskus 2012.)

Pintakäsittely:

Pintakäsittely Roslagin mahongilla on nopeaa ja helppoa. Se antaa puulle suojaavan pinnan kosteutta vastaan, suojaa laholta ja on samalla hengittävä. Tervan, tärpätin ja vernissan sekoitussuhteita voi vapaasti muuttaa kuhunkin käyttötarkoitukseen sopivaksi. Aineen oma väri on kuultava ruskea, mutta sitä voidaan sävyttää erilaisilla pigmenteillä. Roslagin mahonki voidaan valmistaa itse, mutta saatavilla on myös teollisesti valmistettuja tuotteita. Näihin on usein lisätty homeenestoainetta. (Etelä-Savon ELY-keskus 2012.)

Aiemmin tervan eri seoksilla käsitellyistä pinnoista poistetaan kovettunut ja huonokuntoinen terva pois. Normaalisti riittää, että tervan pinta karhennetaan teräsharjalla tai raapataan teräskaapimella. Pöly harjataan pinnasta pois. (Etelä-Savon ELY-keskus 2012.)

Roslagin mahongin imeyttämistä puuhun voi tehostaa lämmittämällä. lämmittämiseen helpoin väline on esim. kaasuo- tai alkoholikeitin. Lämmityksen pitäisi olla hellävaraista, jotta terva ei pala pohjaan. Oikein lämmitetty terva on juoksevaa. Jos haluaa tervan todella imeytyvän puuhun, pitää puutakin samaan aikaan lämmittää. Seoksen levittämiseen sopii luja ulkomaaleille tarkoitettu sivellin, joka sitoo paljon nestettä. (Etelä-Savon ELY-keskus 2012.)

Kevään aurinkoinen ja tuulinen sää on paras aika pintakäsittelylle. Aineen kuivumisaika on pitkä; pinta on sateen kestävä alle vuorokaudessa, käsittelykuiva neljässä vuorokaudessa, mutta perusteellinen kuivuminen kestää kolmesta neljään viikkoa. (Etelä-Savon ELY-keskus 2012.)

5.2.2 Reittimerkintätolpat

Reittimerkintätolpat jouduttiin vaihtamaan lähes kokomatkalke uudet. Tolpat olivat lahonneet, osa oli hävinnyt kokonaan ja osa tolpeista oli katkennut maanrajasta poikki. Reittimerkintätolpalta toiselle näkyvyys ei toteutunut ja se vaikeutti reitillä pysymistä varsinkin metsäautoteiden risteuksiin saavuttaessa. Reittimerkintätolpat valmistettiin käsittelemättömästä 2”x 2” paksusta kuusiparrusta. Reittimerkintätolppien päät maalattiin siniseksi, kuten sivulla 10 mainitussa SFS 4424 standardissa suositellaan. Koska käsittelemättömät maahan upotetut puutolpat lahoavat nopeasti maanpinnasta, reittimerkintätolppien maan sisään tulevat päät hiillostettiin avotulesa tynnyrin puolikkaasta valmistetussa kaukalossa (kuva 6).

Kuva 6 Hiillostamiseen käytetty tynnyrin puolikas.

Hiiltäminen parantaa puumateriaalinlahonkestoa huomattavasti, koska hiilletysssä pinnassa ei ole lahottajasienten tarvitsemia ravinteita. (Etelä-Savon ELY-keskus 2012). Pelkkä pinnan nokeaminen ei riitä, vaan puuta on pyöriteltävä hitaasti avotulesa ja annettava sen hiiltymä kunnolla (kuva 7). Heti avotulesa hiiltämisen jälkeen tolpat pitää kastella vedellä, näin estetään paloprosessin jatkuminen (kuva 8). Tärkeää on, että hiiltäminen tehdään riittävän pitkälle matkalle, koska hiiltämisen on ulotuttava vähintään 10 cm maanpinnan yläpuolelle. Kun reittimerkintään käytetään pyöreää kuusiseivästä, kuoritaan ne ennen hiillostamista (kuva 9).

Kuva 7 Tolppien hillostaminen. kuva Harri Kaipainen

Kuva 8 Hiiltämisen jälkeinen kasteleminen. kuva Harri Kaipainen

Kuva 9 Kuoritut pyöreät reittimerkintätolpat.

Uudet reittimerkintätolpat asennettiin noin 40–50 metrin välein niin, että näkymä tolpalta tolpalle toteutui (kuva 10). Reittimerkintätoppien asennuksessa on metsäautotie osuuksilla otettava huomioon lumenauraus ja pientareen heinän ja lepikon raivaus. Tämän vuoksi tolpat on sijoitettava ojan taakse vastapenkereelle, jossa ne säilyvät kunnossa.

Kuva 10 Uusia reittimerkintätolppia.

5.2.3 Opaskyltit

Luostarivaellusreitin opaskylttien kunto oli huono (kuva 11, 12), mutta hyväkuntoisiakin löytyi. Reitin varrelta löytyi kahdella eri tavalla valmistettuja kylttejä. Oli puisia siniseksi maalattuja puukylttejä, joihin kohde ja etäisyys oli kirjoitettu valkoisella maalilla, joista maali oli hilseillyt irti. Toiset kyltit oli valmistettu vanerista ja ne oli maalattu valkoisella maalilla, johon oli kohde ja etäisyys kirjoitettu tarrakirjaimilla. Valkoinen maali oli lähtenyt vanerin pinnasta irti ja samalla tarrakirjaimet olivat irronneet. Monien opasteiden kohdalla lukeminen oli pelkkää arvailua. Reitin opasteet olivat vaihtelevat, joka ei ole hyvän retkeilyreitin ominaisuus, kuten sivulla 10 mainitussa SFS 4424 standardissa mainitaan.

Kuva 11 Vanhat huonokuntoiset opaskyltit.

Kuva 12 Vanhat huonokuntoiset opaskyltit.

Uusien opaskylttien materiaaliksi valittiin höylätty kuusilauta, pienemmissä opasteissa paksuus oli 25 mm ja leveys 3”–5”. Suurimmat pääopasteet Valamossa (kuva 13), Lintulassa ja Taivalkodalla (kuva 14) olivat 2” paksuja ja 7” leveitä. Kohdetiedot ja etäisyydet kaiverrettiin jyrskoneella ja kaiverrettu ura maalattiin hengittävällä mustalla maalilla. Opasteita ei käsitelty lahonsuoja-aineella, vaan niiden annetaan tummua luonnollisesti. Mustattu-ura näkyy selvästi, vaikka lauta harmaantuukin.

Yleisesti maailmalla on käytössä tyyli, jolla välimatkat ilmoitetaan reitin kulkemiseen keskimäärin kuluvalle ajalle tunteina. Luostarivaelluksella käytössä on etäisyydet kilometreinä, kuten Suomessa yleensä. Opasteisiin lisättiinkin numeroiden perään lyhenne km, ettei väärinkäsityksiä pääsisi syntymään ulkomaalaisilla retkeilijöillä. Opaskylttien korkeus määritettiin maaston mukaan niin, että alimman kyltin korkeus maanpinnasta oli vähintään 800 mm. Yksittäisen opaskylttiryhmän kyltin pituuden määrää pisin opaskyltti. Opaskylttien pituudet ovat aina ryhmässään samat. Ylimpänä opaskylttiryhmässä on Luostarivaellusreitin nimi, sen jälkeen pisin matka on ylimpänä ja lyhin matka on alimpana.

Kuva 13 Opastaulu Valamossa.

Kuva 14 Opastaulu Taivalkodalla.

Vanhat opasteet valokuvattiin ja niistä tehtiin paperille piirroksset ja sijaintipaikat. Näiden ohjeiden mukaisesti opasteet valmistettiin Heinäveden työpajalla, kuten Heinäveden kunta oli toivonutkin. Uudet opasteet asennettiin ruuvikiinnityksellä akkuporakoneella paaluihin.

5.2.4 Pitkospuut

Pitkospuut olivat lahonneet todella huonoon kuntoon (kuva 15,16). Ne olivat joko osittain tai täysin uponneet suohon, koska pohjapuuna oli vain yksinkertainen lankku tai pyöreä puu. Kävelylankut oli kiinnitetty pohjapuihin naulaamalla ja kun kävelylankku oli lahonnut, oli naulat vaarallisesti pystyssä upoten kengänpohjaan. Kävellessä pitkospuut murenivat ja kallistelivat ja monessa kohtaa olikin loikittava sivussa mättäältä mättäälle.

Kuva 15 Vanhat huonokuntoiset pitkospuut.

Kuva 16 Vanhat suohon painuneet pitkospuut.

Uudet pitkospuulankut hankittiin Heinäveden kunnan maalla olleelta järeältä kuusitukkileimikolta. Leimikolta hakattiin 220 m³ kuusitukkaa. Järeät kuusitukit sahattiin kenttäsiirtekellä Heinävedellä. Kuusitukit sahattiin tuppilankuiksi 3” paksuiksi, toinen kuorellinen laita kantattuna, ja näin saatiin kaksi lankkua asettamaan pienellä raolla vierekkäin. Ulkolaita pitkospuulankuista on sahaamaton ja näin se ei ole niin kantikkaan näköinen, vaan se polveilee kuten elävän puunrunko. Kun kuusitukit olivat järeitä, saatiin kävelyleveyttä kahdella vierekkäisellä lankulla riittävästi (40–60 cm.) (kuva 17).

Kuva 17 Uudet tuppeen sahatut pitkospuulankut.

Sahatut pitkospuulankut jaettiin moottorikelkalla keväällä 2011 valmiiksi paikoilleen odottamaan kesän alussa alkavaa kunnostustyötä (kuva 18,19). Samalla kuljetettiin kuusikuitupuuta aluspuiksi, koska suoalueelta ei löydy riittävän järeää puuta aluspuiksi. Kesällä lankkujen vienti suolle ei olisi märkyiden takia onnistunut.

Ensimmäisessä 2010 syksyllä tehdyssä korjaussuunnitelmassa pitkospuuta oli määrä korjata noin 1000 metrin matkalta. Katsottiin, että Varislammelta Lintulaan päin oleva osuus kestäisi vielä noin 3–5 vuotta kunnossa. Kulkiessani syksyllä 2011 tätä osuutta, huomasin pitkospuiden kunnan huonontuneen jyrkästi ja ne eivät enää täyttäneet turvallisen reitin ominaisuuksia. Raportoin asiasta Etelä-Savon ELY-keskuksen Harri Kaipaiselle ja sovimme pitkospuiden vaihdosta uusiin. Tämäkin osuus oli niin märkää, että jouduimme viemään lankut ja pohjapuut moottorikelkalla keväällä 2012 rakennuskohteeseen. Kesällä 2012 pitkospuut asennettiin paikoilleen ja näin koko Luostarivaellusreitillä pitkospuut on vaihdettu uusiin.

Kuivemmille osuuksille suoalueiden alkuihin voitiin käyttää mönkijää työvälineiden ja pohjapuiden kuljetukseen (kuva 20), joka helpotti paljon työskentelyä.

Kuva 18 Pitkospuutarpeiden kuljetus keväällä 2011. kuva Harri Kaipainen

Kuva 19 Pitkospuiden kuljetusta keväällä 2011. kuva Harri Kaipainen

Kuva 20 Pitkospuiden asennustyö.

Alkuperäisissä pitkospuissa oli käytetty vain yhtä aluspuuta. Näin kävelyankut olivat jatkuvasti tekemisessä maassa olevan kosteuden kanssa, mikä lyhentää lankkujen ikää huomattavasti. Uusien lankkujen alle laitettiin kaksinkertaiset aluspuut ja näin lankkujen alle jäi noin 20 cm ilmaa suonpintaan nähden. Tämä tuuletusväli auttaa pitämään lankun alapinnan kuivana suosta nousevalta kosteudelta (kuva 21).

Kuva 21 Kaksinkertaiset aluspuut.

Aluspuut kiinnitettiin toisiinsa puutapeilla, jotka olivat paksuudeltaan 27mm x 27 mm. Reiät porattiin polttomoottoriporakoneella hirsityössä käytettävällä 32 mm poralla (kuva 22). Puutapeilla kiinnitettiin myös kävelyankurit yläpuolelle aluspuuhun. Liitoskohdat sievisteltiin vielä moottorisahalla (kuva 23).

Kuva 22 Kiinnitystappien poraus.

Kuva 23 Valmis liitoskohta.

Ison-Varislammen rannan kohdalle tehtiin pitkospuiden varteen kaksi penkki-pöytäyhdistelmää (kuva24,25) sekä siitä rantaan johtava lankutus ja onkipaikka (kuva 26).

Kuva 24 Penkki-pöytäyhdistelmä Ison- Varislammen rannalla.

Kuva 25 Toinen penkki-pöytäyhdistelmä Ison-Varislammen rannalla.

Kuva 26 Onkipaikka Varislammen rannalla.

Pitkospuurakenteita ei käsitelty lahonsuoja-aineella. Yhden talven jälkeen ne ovatkin harmaantuneet hyvin luontoon sopiviksi (kuva 27). Aivan kuten aiemmin opinnäytetyön sivulla 24 mainittiin, luontorakenteiden tavoitteena on tukea luontoelämysten saavuttamista viemättä huomiota pois itse luonnosta.

Kuva 27 Yhden talven ja kesän tummuneet pitkospuut.

6 Kustannukset

Etelä-Savon ELY-keskuksen rahoitusosuus tuli työllistämisrahana työllistämishankkeen kautta. Etelä-Savon ELY-keskuksen osuus palkkakuluista (sisältäen työantajakulut), päivärahat ja matkakustannukset olivat 25 700 €, johon oli myönnetty avustusta 24 300 €, ja sopimuksen mukaan yli menevä osuus laskutettiin Heinäveden kunnalta eli 1 400 €. Heinäveden kunnan rahoitusosuus palkkakuluista oli 4 400 €, lisättyä avustuksen yli menevä osuus 1 400 €. Näin Heinäveden kunnan osuus oli yhteensä 5 800 €, joka sisältyy Heinäveden kunnan 55 %:n osuuteen reitin kunnostuksesta.

Palkkakulujen lisäksi Heinäveden kunnan osuuteen kustannuksista kuului kunnostuksessa käytetty puuraaka-aine ja sen hankintakulut metsästä sahan kautta kunnostuskohteeseen sekä rakennustarvikkeet.

Kunnostuksessa käytetyn puutavaran arvo oli 16 000 €. Kuusitukin ollessa järeää, saatiin yhdestä pölkystä maksimissaan 3 tuppilankkua. Loppuosasta pölkystä sahattiin reittimerkintätolppia ja esim. opaskyltteihin käytettävää lautaa ja lankkua. Puuraaka-aineen hakkuun ja lähikuljetuksen, kuljetuksen sahalle, sahauskeskuksen, kuljetukset kunnostuskohteeseen sekä muiden tarvikkeiden ja polttoaineen arvo kaikkiaan oli 9 000 €. Luvut sisältävät alv:n

3” paksun tuppeensahatun pitkospuulankun metrihinta sahoilta kysyttynä on noin 4,5 € ja kun niitä tulee kaksi lankkua vierekkäin, tulee metrihinnaksi pitkospuuta 9 €. Siihen lisätään vielä aluspuut ja rakennustyökustannukset, tulee hinnaksi jo noin 13 €/metri. Kustannussäästöä saatiin pitkospuuiden osalta käyttämällä aluspuuna pyöreää kuusikuitupropsia, joka saatiin sahatukin hakkuun yhteydessä kunnan omalta maalta. Lankkujen kiinnittämiseen aluspuihin käytettiin puutapitusta. Se on aiemmin reitillä käytettyä naulaamista kalliimpi menetelmä. Hyötynä on ympäristöystävällisyys sekä vuosien kuluessa kestävämpi ja turvallisempi vaihtoehto. Lisäkustannuksia aiheutui myös entisten pitkospuuiden pois keräämisestä, joka suoritettiin samalla, kun uusia rakennettiin. Vertailtuna met-

säautotietä rakennetaan nykyään 9 euron metrihinnalla ja vanhan metsäautotien kunnostus maksaa noin 5 € metriltä.

Reittimerkintätolppa oli 2”x2” paksua ja 1,8 metriä pitkää kuusisahatavaraa. Sen metrihinta on noin 0,8 € metri ja kun siihen lisätään niiden toisen pään maalaaminen sinisellä sekä toisen pään hiillostus, tulee kappalehinnaksi noin 4 €. Puutavara saatiin pitkospuiden sahauksen yhteydessä kylkiäisenä sahapölkkyjen pintaosista.

Myös opaskylttien puutavara saatiin pitkospuiden sahauksen yhteydessä. Isompien pääopasteiden materiaalikustannukseksi tulee noin 6 € kappale, siihen lisättyä kaiverrustyö ja kirjainurien maalaus, saadaan 10 € kappalehintaa kylttiä kohden. Pienempien reitin välillä olevien opastekylttien materiaalikustannukset ovat noin 0,8 €, siihen lisättyä muut vaiheet, saadaan hinnaksi 3 € kappaleelta.

Vuonna 2011 kunnostukseen käytettiin yhteensä 9 henkilötyökuukautta. Lisäksi vuonna 2012 alkukesällä käytettiin 3 henkilötyökuukautta loppu reitin kunnostukseen.

7 Jatkotoimenpiteet

Loppupalaveri oli Heinäveden kunnan virastotalolla 4.10.2012. Paikalla oli silloin Etelä-Savon ELY- keskuksen Harri Kaipainen, Heinäveden kunnan metsätök-
nikko Jyrki Tiippana, Heinäveden kunnan vapaa-aikaohjaaja Markus Lindroos ja
opinnäytetyön tekijä Jari Kinnunen.

Listasimme jatkotoimenpiteitä, joita Luostarivaellusreitillä tehdään säännöllisesti
tulevina vuosina. Heinäveden kunnan metsäosasto teettää työt osittain työllis-
tämistyönä. Tarkoituksena on kulkea reitti alkukesästä läpi ja tehdä havainnot
mahdollisista korjaustarpeista. Suurin huoltotyö on heinän niitto, joka tehdään
kaksi kertaa kesässä. Näitä reheviä heinikkokohteita on reitillä 1200 metriä (ku-
va 28). Alkukesästä tehtävällä tarkastuskierroksella tarkastetaan myös nuo-
tiopaikkojen ja Taivalkodan siisteys sekä mahdollinen polttopuiden tarve. Myös
koko reitin siisteyteen kiinnitetään huomiota. Vieraskirjan kommentit Taivalko-
dalla kertovat retkeilijöiden ajatukset reitin viihtyvyydestä ja nämä kannattaa
tarkastuskierroksella lukea läpi. (Taivalkodan vieraskirja 2012.) Kesän 2013
huoltotoimenpiteisiin kuuluu myös Heinäveden kunnan latu- ja retkeilyreittikart-
tojen uusiminen reitin varrelle (kuva30).

Kuva 28 Tulevia heinäniitto kohteita kaksi kertaa kesässä.

Kuva 30 Heinäveden latu- ja retkeilyreitit kartat sekä melontareitti-kartta Monikkolahdessa, jotka päivitetään kesällä 2013.

8 Tulokset

Ennen Luostarivaellusreitin kunnostushanketta, reitin kunto oli huono, eikä sitä voitu markkinoida täysipainoisesti. Retkeilijällä reittiä kulkiessaan, monessa kohtaan oli hyvin epävarma olo, tuliko lähdettyä risteyksestä oikeaan suuntaan. Näin ainakin itselle kävi ensimmäistä kertaa reittiä kulkiessa ennen kunnostusta. Nyt Luostarivaellusreitti täyttää suurimmalta osaltaan hyvän retkeilyreitin ominaisuudet.

Reittimerkintätolpat on uusittu ja ne näkyvät toinen toisilleen, varsinkin metsäautoteiden risteyksiin on lisätty merkintöjä. Opastaulut ovat ajan tasalla ja selkeät. Kokonaisuudessa reitti on vesottu ja kulkemista haittaavat heinikot on niitetty pois. Nuotiopaikkojen kuntoa on kohenneltu. Huonoin kohde reitillä oli pitkospuut, jotka nekin on nyt uusittu koko matkalta ja uusia pitkospuuosuuksia on lisätty mm. Lintulan luostarin alueelle. Reitti on nyt yhdenmukainen myös Tuusniemen kunnan alueella kulkevan reitin kanssa. Ensi kesälle jäi vielä uusien reittikarttojen vaihtaminen, jonka Heinäveden kunta hoitaa.

Kustannusarviossa Luostarivaellusreitin kunnostuksessa pysyttiin ja kunnostushanke antoi työtä Heinäveden alueella toimiville yrityksille ja työntekijöille, sekä kesällä Heinävedellä järjestettävän nuortentyöleirin muodossa yläasteikäisille nuorille. Kuten kustannusosiossa sivulla 41 todettiin, esimerkiksi pitkospuiden korjaus on varsin kallista puuhaa ja onkin hienoa, että rahoitus löytyi tälle hankkeelle.

Opinnäytetyön muodossa Etelä-Savon ELY-keskus saa arkistoihinsa tekstein ja kuvin läpikäydyn Luostarivaellusreitin kunnostushankkeen, mahdollisia uusia samantapaisia hankkeita varten. Yhteistyö niin Etelä-Savon ELY-keskuksen kuin Heinäveden kunnankin kanssa on sujunut hyvin ja rakentavasti. Tärkeä osa hanketta oli myös tehdyt huolto- ja kunnossapito suunnitelmat, jotka turvaavat reitin kunnossa pysymisen tulevaisuudessakin.

9 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli Heinäveden kunnan alueella sijaitsevan Luostarivaellusreitin kehittäminen ja kunnostaminen sellaiseen kuntoon, että sitä voi markkinoida hyväkuntoisena ja turvallisenä reittinä Heinäveden ja luostarien matkailijoille. Mielestäni tähän tavoitteeseen on tultu opinnäytetyön kannalta katsottuna. Myös Etelä-Savon ELY-keskuksen ja Heinäveden kunnan tavoitteet Luostarivaellusreitin kunnostushankkeeseen ovat täyttyneet. Olemme saaneet aikaan tämän päivän normit täyttävän retkeilyreitin. Reitin kuntoon kiinnitetään tulevaisuudessakin huomiota, että reitin kunto säilyisi hyvänä myös tulevina vuosina. Yleisesti esim. pitkospuiden käyttöä lasketaan noin 10–30 vuotta, riippuen käytetystä materiaalista ja olosuhteista. Tällä reitillä ensimmäisien maastorakenteiden kestoikä oli noin 10 vuotta, mutta nyt tehdyillä rakenteilla ikää odotetaan olevan noin 20 vuotta.

Tässä kunnostus hankkeessa käytettiin monia jo vuosisatoja vanhoja työmenetelmiä, joita voi käyttää esim. omalla kesämökillä rakentaessa erilaisia kalusteita ja rakennelmia. Esimerkkinä vaikka aidan teossa tavallisen puutavaran hiillos-taminen, joka on myös halvempi vaihtoehto painekyllästettyyn puutavaraan verrattuna. Etelä-Savon ELY-keskuksen yhtenä tavoitteena on elvyttää vanhoja työmenetelmiä ja tässäkin hankkeessa siinä onnistuttiin.

Opinnäytetyöhön tekstein ja kuvin dokumentoitua tietoa voi Etelä-Savon Ely-keskus käyttää mahdollisissa tulevissa samankaltaisissa projekteissa. On kuitenkin ikävä todeta, että rahoitukset tällaisiin projekteihin on entistä tiukemmassa niin kunnissa kuin Ely-keskuksessakin. Heinäveden kunnalle ja luostareille tästä kunnostushankkeesta on matkailullista hyötyä, koska sitä voidaan nyt markkinoida tehokkaammin. Työpanokseni tässä on käden ojennus kotikuntani matkailun kehittämiseen. Minulle tämä on antanut paljon uutta tietoa vaellusreiteistä, reittien huolloista ja työmenetelmistä, joita rakenteiden teossa käytetään. Tämän hankkeen aikana on tullut myös tutustuttua moniin niin Valamon, Heinäveden kunnan kuin Etelä-Savon ELY-keskuksenkin ihmisiin. Kunnostushankkeessa saatua tietoa voin käyttää myös työssäni Nikkarilan metsäoppilaitoksessa, jonka maastoissa kulkee kolme eri reittivaihtoehtoa ja joiden huollosta vas-

taa oppilaitos. Etuna Nikkarilassa on reittien sijaitseminen lähellä Pieksämäin kaupunkia, joka tuo paljon päiväretkeilijöitä maastoon ja näin polut pysyvät paremmin auki ja kunnossa.

Nykyään muilla reiteillä kulkiessaan, tulee silmäilyä opasteita ja muita rakenteita ihan eri näkövinkkelistä kuin aiemmin. Tulee pysähdelyä opastaulujen ja pitköspuiden kohdalle ja tutkia kuinka ne on valmistettu. Nykyisin tietää myös sen, ettei retkeilyreitti ole vain polku metsässä, vaan siihen liittyy paljon muutakin.

Kun perustetaan uutta reittiä tai kunnostetaan entistä reittiä sekä huolehditaan näiden kunnossapidosta eteenpäin, vaatii se paljon suunnittelua, työtä sekä rahaa. Ei ole siis ihme tässä kiristyvässä taloustilanteessa, jos huonokuntoisia reittejä lakkautetaan ja suljetaan. Reitin huonosta kunnosta vastuu on kuitenkin aina reitin ylläpitäjällä.

Lähteet

Etelä-Savon ELY-keskus 2012

Heinäveden kunta 2012. WWW.heinävesi.fi

Hiltunen, A. 2003; Vlasoff, L. 2009

Karjalainen, E & Verhe, I. 1995. Ulkoilureitti. Helsinki: Rakennusalan kustantajat

Kinnunen, A & Riekkinen, L. 1985. Liikunta ja ympäristö. Helsinki: Suomen Latury

Metsähallitus 2012

Metsähallituksen luontorakentamisen periaatteet 2012

Sisäasiainministeriö. 1981. Ulkoilureittien suunnitteluopas. Helsinki: Valtion painatuskeskus

Suomen latu 2008. Ulkoilureittien suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet.

Suomen latu 2008. Ulkoilureittien luokitus- ja kuvausohje.

Taivalkodan vieraskirja 2012

Tenno, T. 2009. Suomen latu

Ulkoilulaki 606/ 1973

Vuorjoki, K & Virtamo, P. 2004. Pohjois-Karjalan vaellusreittiopas. Helsinki; Edita Prima Oy

www.luonnossa.net 2012

www. Valamo.fi 2012

Liitteet

Luostarivaellusreitin kunnostussuunnitelmapakartta

Liite 1

Heinäveden Latu- ja retkeilyreitit kartta

Liite 2

